

Europa com a personatge

Agustí Pons
1914-2014. Per entendre
l'Europa del segle XX
 Pòrtic, Barcelona, 2014.

La reflexió i l'esbós d'anàlisi succinta que fa Agustí Pons en aquestes 154 pàgines té l'atractiu de l'article periodístic i del relat literari. La brevetat sempre és un grau en un llibre de pensament i si, a més, el fil conductor passa per prendre com a recurs un llibre propi de l'època que abraça cada capítol, tenim uns ingredients discutibles, però que atrapen el lector. Un lector madur, motivat i mínimament culte que connecta amb aquestes pinzellades que, com suggeriments agosarats, plantegen els motius del canvi de personalitat que ha sofert Europa entre la Primera Guerra Mundial i l'actualitat. Com a plantejament estratègic, impecable; com a tesi a defensar, polièdrica, complexa, ja que la brevetat exigeix com a recurs la necessitat de fer salts, de deixar buits i, per tant, interrogants. Interessant, com era d'esperar, i polèmic el capítol dedicat a Franco i el franquisme: fris cinematogràfic fet d'escenes de les enormes i variades etapes de la dictadura que trenca amb la idea monolítica i simplista d'aula de secundària que impregna molts ambients acadèmics. La brevetat està renyida amb l'intent sistemàtic, però no amb la rotunditat, amb el criteri propi. Com la col·lecció en la qual s'ha publicat, «Visions», aquest llibre té un toc visionari, amè. L'article que fa d'introducció és un exercici d'observació de la feina dels periodistes, d'autodefensa, fins i tot d'exaltació. Deu capítols amb deu llibres per a entendre el segle XX: una provocació per a molts lectors, una aportació enginyosa, un pas seriós per a reconstruir aquesta dicotomia de la vella Europa que passa de protagonista de la història a espectadora.– G.O. de L.B.

Memòries d'un periodista de Mataró

Manuel Cuyàs
El nét del pirata
 Proa, Barcelona, 2013.

Darrere aquest títol truculent s'amaguen unes memòries d'un periodista nascut a Mataró el 1952, llicenciat en història de l'art, que ha escrit alguns llibres, ha treballat a l'ajuntament de la seva ciutat com a gestor cultural i col·labora a «El Punt Avui». L'autor no es proposa de fer-hi grans revelacions, ni d'explicar aventures extraordinàries –el seu atot culminant és haver ajudat Jordi Pujol per a la redacció dels tres volums de les seves memòries–, però ens ofereix, tal com li va demanar el seu editor, un panorama del món trist i provincià en què li va tocar de néixer i de fer els primers estudis i de la lenta evolució que s'hi va produir a partir dels anys seixanta. Manuel Cuyàs va fer el servei militar a Mallorca i a Menorca i hi va viure episodis grotescos de diverses menes, entre els quals sobresurt la reacció dels militars i dels soldats davant la mort del general Franco, un fet que va representar un canvi important en la situació del país, que entre altres coses va dur a una valoració de la llengua i la cultura catalanes, fins aleshores cultivades d'una manera soterrada i per uns nuclis més aviat escassos.– G.B.

Barcelona a través dels segles

Daniel Venteo
Autobiografia de Barcelona
Efadós, Ajuntament de
Barcelona, Barcelona, 2013.

Aquest llibre, de gran format i bellament editat, duu un subtítol que aclareix el que s'ha proposat l'autor a l'hora de preparar-lo: «La història de la ciutat a través dels documents de l'Arxiu Municipal de Barcelona». Es tracta, doncs, d'aprofitar els riquíssims fons

de l'Arxiu Municipal de la ciutat per donar una visió de la Barcelona d'ahir i d'avui. Val a dir, però, que no hi trobarem una història convencional, que comenci en la Bàrcino romana o abans i tot, sinó que hi ha un seguit de «flaixos» que comencen amb la creació del govern municipal a mitjan segle XIII i van seguint al llarg de les diverses èpoques fent servir uns cinc-cents cinquanta documents de l'Arxiu Municipal, fotografiats del tot o parcialment i resumits ràpidament en el text. No es tracta, evidentment, d'un llibre per a erudits (els documents escrits hi són oferts sense transcriure ni traduir, i hi predominen els plànols, els dibuixos i les fotografies), però l'autor ha aconseguit d'«explicar en primera persona les vicissituds, els reptes, els moments d'esplendor i els episodis més dolorosos de la història de la nostra ciutat», com diu el pròleg de l'actual alcalde de Barcelona, Xavier Trias. Totes les persones que s'interessen per la ciutat trobaran en aquest llibre una informació extraordinària, sovint a partir de fets circumstancials o aparentment anodins, però que en realitat formen part de la vida quotidiana d'una Barcelona que ha passat per etapes molt diverses i molt complexes.– B.B.

Documentació de la CNT

Centre d'Estudis Històrics Internacionals
La CNT. Papers d'exili i clandestinitat
 Edició, introducció i notes de Teresa Abelló Güell
 Editorial Afers - Centre d'Estudis Històrics Internacionals, Catarroja-Barcelona, 2013.

El Centre d'Estudis Històrics Internacionals de la Universitat de Barcelona, fundat per Jaume Vicens Vives, ha anat recollint un enorme arxiu per a l'estudi de la nostra història més recent, conservat a la rèplica del famós Pavelló de

la República de Barcelona. Aquest volum, que és el número 12 dels utilíssims «Papers del Pavelló de la República», ens ofereix una excel·lent selecció del material que conté referent a la Confederació Nacional del Treball durant els anys 1944-1977, és a dir, des del final de la guerra civil fins a una mica després de la mort del general Franco. Es tracta d'un conjunt de cinquanta-dos documents, més un darrer apartat amb la reproducció de tretze adhesius de propaganda llibertària de la dècada dels setanta. Aquest tast de la rica informació acumulada al llarg dels anys, de procedència molt diversa, és contextualitzat per una magnífica introducció de la professora Teresa Abelló, que fa un repàs de la trajectòria de la CNT a Catalunya des dels anys de la guerra civil fins a la mort del general Franco, una trajectòria que es desenvolupa tant a Catalunya mateix com sobretot a l'exili i que està marcada per dissensions internes, per reorganitzacions, per col·laboració amb el sindicalisme vertical franquista en alguns casos, per delacions i caigudes massives i per la lluita armada del *maquis* o simplement per accions violentes de joves llibertaris. La conclusió de Teresa Abelló és que la CNT, majoritària en el moviment obrer el 1936, va arribar al 1975 «completament fracturada i desgastada, tant a l'exili com a l'interior, amb posicions irreconciliables entre els molts grups que havien aparegut i que, a més, només es representaven a si mateixos, amb uns dirigents vells procedents d'una altra època i amb la necessitat d'afrontar una profunda renovació dels seus principis ideològics que, per força, s'havien d'adaptar a la realitat social de l'Espanya dels anys setanta». Per tot plegat, «la recuperació real seria pràcticament impossible».– A.C.